

**Kandintutkielmien kirjoitusviestintä  
kevät 2022**

# **Tekstin sidosteisuus**

Mari Hankala

© OKL:n suomen kielen & kirjallisuuden aineryhmä

# Mitä tieteellisen tekstin sidosteisuudella tarkoitetaan?

TARKASTELE TEKSTIN KULJETTAMISTA JA SIDOSKEINOJA.

## 2 KOULUN JA SANOMALEHDEN HAASTEET MEDIAKULTTUURISSA

### 2.1 Koulu ja sanomalehti demokraattisessa yhteiskunnassa

Tässä luvussa tarkastellaan koulua ja sanomalehteä ja yhtä niiden yhteistä tavoitetta, demokraattisen yhteiskunnan toimintaan osallistuvien kansalaisten kasvattamista. Ensimmäisessä alaluvussa esitellään lyhyesti koulun ja sanomalehden yhteisiä historiallisia kehityskulkuja. Seuraavissa alaluvuissa käsitellään hieman tarkemmin demokratiaa ja aktiivista kansalaisuutta, koulua oppilaineen ja opettajineen sekä sanomalehtiä medioituneessa nyky-yhteiskunnassa, joka on monella tapaa toisen näköinen kuin sanomalehtiopetuksen alkutaipaleella viitisen vuosikymmentä sitten. Tarkastelunäkökulma on kriittinen sikäli, että esille nostetaan enimmäkseen erilaisia törmäys- ja kipupisteitä, joihin myös esitetään ratkaisuvaihtoehtoja.

Koululla ja joukkoviestimillä – tämän työn näkökulmasta sanomalehdellä ja sanomalehtijournalismilla – on monia yhtymäkohtia, jotka liittyvät länsimaisten demokraattisten yhteiskuntien rakentumiseen ja ylläpitoon. Suomessa koulu ja sanomalehti ovat kansallista yhtenäisyyttä luovia instituutioita, jotka ovat muodostuneet omaleimaisiksi yhteiskunnan elementeiksi, tai jos ajatellaan toisinpäin, suomalainen yhteiskunta on osin näiden instituutioiden kautta muotoutunut omanlaisekseen. Näitä kahta on voinut hyvällä syyllä kutsua demokraattisen yhteiskunnan tukipilareiksi.

Pilareista koululaitosta pidetään usein yhteiskunnan sivistyksen mittana. Koska koulut ovat keskeisiä kulttuurinsa ilmentäjiä, eri maiden koulut ja koulujen toimintatavat ovat erilaisia (Linnakylä & Välijärvi 2005, 219). Suomessa koululaitos syntyi kansakunnan perustajasukupolven tarpeista rakentaa kansakuntaa koululaitoksen avulla. Autonomian ajan lopulla lähdettiinkin luomaan yhteistä koulua toisaalta valistuksen tasa-arvohankkeena, toisaalta osana hegemonisista snellmanilaista koulutusajatusta. 1800-luvun loppupuolella syntyi kansakoulu, mutta varsinaisesti koulutus tavoitti kaikki vuonna 1921, jolloin voimaan tulleen oppivelvollisuuslain myötä koulusta tuli koko kansan koulu. Oppivelvollisuudella pyrittiin edelleen paitsi jatkamaan kansakunnan rakentamista myös eheyttämään ja yhdenmukaistamaan nuorta itsenäistä kansallisvaltiota vuoden 1918 sodan jäljiltä. Vaikka oppivelvollisuus koski kaikkia, se ei kuitenkaan vielä taannut tasa-arvoisia koulutusmahdollisuuksia kansa- ja oppikoulujen rinnakkaisjärjestelmän vuoksi. Tasa-arvo toteutui lopulta vasta 1960-luvun lopulla suunnitellussa peruskoulu-uudistuksessa. (Ahonen 2003, 65–69, 156.) Peruskoulun voi sanoa onnistuneen tasa-arvoopyrkimyksissään, sillä Suomessa koulujen väliset erot ovat kansainvälisesti katsottuna varsin pieniä (Linnakylä & Välijärvi 2005, 291).

Toinen pilari eli joukkoviestimet ovat puolestaan yhdistäneet yhteiskuntaa, joka ei pysy koossa eikä toimi, jolleivät sen eri tahot ole yhteydessä toisiinsa (Pietilä 1997, 60).

Median – aluksi kirjapainotaidon, sitten sanomalehdistön, sittemmin sähköisen viestinnän – kehitys mahdollisti niin Euroopassa kuin Yhdysvalloissakin paikallisten ja alueellisten identiteettien sijaan koko kansakunnan yhteisen identiteetin ja kansallisvaltioajattelun (ks. Kunelius 2003, 40; Lehtonen 2001, 52; Nieminen & Pantti 2004, 19). Suomessa etenkin sanomalehdistöllä oli iso tehtävä jo 1800-luvun lopun kansallisessa heräämisessä ja sen myötä uuden kansallidentiteetin muodostumisessa 1900-luvun alkuvuosina (ks. tarkemmin Tommila & Salokangas 1998).

Näiden keskeisten instituutioiden alkuvaiheet liittyvät kiinteästi toisiinsa. Harnu Niemisen mukaan juuri kansanopetus mahdollisti yhteisen moraalisen järjestyksen ja sille rakentuneen sosiaalisen mielikuvituksen, joka kykeni yhdistämään kansaa ja sen eri yhteiskuntaryhmiä. Tämä sosiaalinen mielikuvitus puolestaan mahdollisti sanomalehtien leviämisen. Nieminen (2006, 190) kiteyttää seuraavasti:

”Pelkkä lukutaidon leviäminen ei mahdollistanut sanomalehdistön nopeaa levikin kasvua 1860- ja 1870-luvulta lähtien. Lehdistön kasvun perustana oli nopeasti laajentunut, uudenlaista moraalista järjestystä edustanut sosiaalisen mielikuvituksen varanto, jonka avulla lehtien lukijakunta kykeni näkemään itsensä osana laajempaa, kylien ja pitäjien asettamat paikalliset rajat ylittävää kokonaisuutta, kansakuntaa”.

Nieminen (2006, 15) toteaaakin, että koulu ja sanomalehdistö yhdessä muiden 1800-luvun lopulla alkunsa saaneiden instituutioiden – aikakauslehdistön, kulttuuri-instituutioiden ja yhdistystoiminnan – kanssa loivat suomalaisen nykyisen julkisuuden, joka on perusrakenteineen ja toimintatapoineen säilynyt melko ennallaan näihin päiviin saakka.

Julkisuus liittyy kiinteästi länsimaissa yhteiskunnissa vallitsevaan demokratiaan. Demokratiassa päätöksenteko perustuu kansalaisten vapaaseen harkintaan ja sen pohjalta tapahtuvaan julkiseen mielipiteenmuodostukseen. Kansalaisilla on oltava pääsy kaikenlaiseen tietoon. Media vastaa tasapuolisesta tiedonvälityksestä ja julkisesta kansalaiskeskustelusta. (Niemi, Aslama ja Pantti 2005, 3.) Sanomalehti on muodostunut merkittäväksi mediajulkisuuden areenaksi ja yhteiskunnalliseksi toimijaksi: se on toiminut toisaalta neljäntenä valtiomahtina, joka osaltaan vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja yleiseen mielipiteeseen, ja toisaalta vallan vaihtokirana, joka tuo kriittisesti esille yhteiskunnan epäkohtia. Sanomalehdillä samoin kuin muulla medialla on myös ollut toiminnastaan yhteiskuntavastuu, eli ne ovat yhdessä sovitusti osallistuneet vakauden ylläpitämiseen ja demokratian edistämiseen. Vaikka sanomalehdet ovat täysin autonomisia, ne ovat itsesääntelyllään huolehtineet sisältöjensä valvonnasta. (Yhteiskuntavastuusta ks. esim. Nieminen ym. 2005, 16–17.) Sanomalehtien yhteiskunnallisesta tehtävästä ja asemasta kertoo osaltaan se, että arvonnalisävero ei lainkaan koske niitä.

Koulu puolestaan on sanomalehden tavoin julkisuuden areena, eräänlainen yhteiskunta pienoiskoossa...

Hankala, M. 2011. Sanomalehdellä aktiiviseksi kansalaiseksi. Näkökulmia nuorten sanomalehtien lukijuuteen ja koulun sanomalehtiopetukseen. Jyväskylän yliopisto. *Studies in Humanities* 148.

# Yhtenäinen, sidoksinen tieteellinen teksti

- Sidosteisuus on ymmärtämisen ja tekstin sujuvuuden kannalta välttämätöntä. Eheys ja sidosteisuus luodaan tekstiin kolmella eri tasolla:
  - **koko tekstin tasolla**
    - jo työn nimi, lukujen otsikot ja sisällysluettelo paljastavat paljon
  - **kappaleen tasolla**
  - **sanatasolla.**

Sisällys

1 Johdanto ..... 1

2 Mielenterveyspalveluiden lähtökohtia ja periaatteita Suomessa ..... 5

    2.1 Psykiatrinen sairaalahoido ..... 6

3 Osallisuus mielenterveyspalveluissa..... 9

    3.1 Osallisuus käsitteenä..... 10

        3.1.1 Osallisuuden tikapuut..... 12

        3.1.2 Osallisuuden ja osallistumattomuuden jatkumo palvelujärjestelmissä..... 14

    3.2 Potilaan ja läheisen näkökulmia osallisuuteen..... 15

4 Tutkimuksen toteutus ja menetelmät ..... 19

    4.1 Tutkimuskysymykset ..... 19

    4.2 Tutkimuksen taustaa ..... 19

    4.3 Tutkimusaineisto..... 21

    4.4 Aineiston analyysi..... 22

    4.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus ..... 24

5 Tutkimuksen tulokset..... 26

    5.1 Osallisuus hoidon aikana ..... 27

        5.1.1 Hoitoon hakeutuminen..... 27

        5.1.2 Hoitoneuvottelut..... 32

        5.1.3 Hoidon päättymisen..... 38

    5.2 Tieto ..... 40

        5.2.1 Tieto sairaudesta ja hoidosta..... 41

        5.2.2 Tieto sairauden vaikutuksesta arjen toimintakykyyn..... 46

    5.3 Tuki ..... 48

        5.3.1 Läheiselle annettu tuki ..... 5

        5.3.2 Läheisen ammattilaiselle antama tuki ..... 5

    5.4 Esteet osallisuudelle ..... 5

    5.5 Osallisuuden kehittäminen..... 5

6 Yhteenveto ja pohdinta ..... 6

LÄHTEET..... 6

LIITE 1 Kutsu tutkimukseen

LIITE 2 Haastattelurunko

LIITE 3 Tiedote tutkimukseen osallistuville

LIITE 4 Tutkimuslupa

*"Se ihminen on paljon muutakin kuin se sairaus"*

**POTILAAN LÄHEISTEN NÄKEMYKSIÄ OSALLISUUDESTAAN  
PSYKIATRISISSA SAIRAALAHOIDOSSA**

# Sisällys

|        |                                                                                             |    |
|--------|---------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1.     | JOHDANTO .....                                                                              | 5  |
| 2.     | TEOREETTINEN TAUSTA .....                                                                   | 8  |
| 2.1.   | Elämäntyytyväisyys .....                                                                    | 8  |
| 2.2.   | Elämäntyytyväisyyden vaikutukset ja siihen vaikuttavat tekijät.....                         | 12 |
| 2.3.   | Nuorten verkostot .....                                                                     | 13 |
| 2.4.   | Nuorten verkostot ja elämäntyytyväisyys .....                                               | 19 |
| 3.     | TUTKIMUSONGELMAT .....                                                                      | 21 |
| 4.     | TUTKIMUSMENETELMÄT .....                                                                    | 23 |
| 4.1.   | Tutkimusjoukon kuvailu .....                                                                | 23 |
| 4.2.   | Tiedonkeruumenetelmä .....                                                                  | 23 |
| 4.2.1. | Kyselyaineisto .....                                                                        | 24 |
| 4.2.2. | Verkostoaineisto .....                                                                      | 25 |
| 4.3.   | Aineiston käsittely .....                                                                   | 26 |
| 5.     | TULOKSET .....                                                                              | 29 |
| 5.1.   | Nuorten kokema elämäntyytyväisyys ja taustamuuttujien yhteys<br>elämäntyytyväisyyteen ..... | 31 |
| 5.2.   | Elämäntyytyväisyys ja koulukaveriverkostot .....                                            | 34 |
| 6.     | POHDINTA .....                                                                              | 36 |
| 6.1.   | Tulosten yhteenveto ja pohdinta .....                                                       | 36 |
| 6.2.   | Tutkimuksen luotettavuus .....                                                              | 38 |
| 6.3.   | Tulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusehdotukset .....                                     | 41 |
| 7.     | LÄHTEET .....                                                                               | 44 |

## **7. -LUOKKALAISTEN ELÄMÄNTYYTY- VÄISYYS JA KOULUKAVERIVERKOSTOT**

|       |                                                                  |    |
|-------|------------------------------------------------------------------|----|
| 1     | JOHDANTO .....                                                   | 5  |
| 1.1   | Kestävän kehityksen kasvatusta .....                             | 6  |
| 1.2   | Kirjallisuuden opetus osana kestävän kehityksen kasvatusta ..... | 8  |
| 1.3   | Kestävä kehitys ja sen ulottuvuudet .....                        | 11 |
| 1.3.1 | Ekologisesti kestävä kehitys .....                               | 12 |
| 1.3.2 | Sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys .....            | 14 |
| 1.3.3 | Taloudellisesti kestävä kehitys .....                            | 15 |
| 1.3.4 | Kestävän kehityksen ulottuvuudet suhteessa toisiinsa .....       | 16 |
| 2     | TUTKIMUSONGELMAT .....                                           | 18 |
| 3     | MENETELMÄ .....                                                  | 19 |
| 3.1   | Lastenkirjat tutkimusaineistona .....                            | 19 |
| 3.2   | Aineiston analyysi .....                                         | 20 |
| 3.3   | Menetelmän luotettavuus .....                                    | 24 |
| 4     | TULOKSET .....                                                   | 26 |
| 4.1   | Ekologisesti kestävä kehitys .....                               | 27 |
| 4.1.1 | Luonnon monimuotoisuus .....                                     | 27 |
| 4.1.2 | Luonnonvarojen kestävä käyttö .....                              | 29 |
| 4.1.3 | Ilmastonmuutos .....                                             | 30 |
| 4.2   | Kulttuurisesti kestävä kehitys .....                             | 30 |
| 4.2.1 | Kulttuuri-identiteetin vahvistaminen .....                       | 31 |
| 4.2.2 | Muiden kulttuurien tunteminen ja arvostaminen .....              | 32 |
| 4.3   | Sosiaalisesti kestävä kehitys .....                              | 33 |
| 4.3.1 | Muista huolehtiminen .....                                       | 33 |
| 4.3.2 | Yhteisöllisyys .....                                             | 35 |
| 4.4   | Taloudellisesti kestävä kehitys .....                            | 36 |
| 5     | POHDINTA .....                                                   | 37 |
| 5.1   | Ekologisen kestävyiden teemat .....                              | 37 |
| 5.2   | Kulttuurisen kestävyiden teemat .....                            | 39 |
| 5.3   | Sosiaalisen kestävyiden teemat .....                             | 40 |
| 5.4   | Taloudellisen kestävyiden teemat .....                           | 41 |
| 5.5   | Kestävän kehityksen ulottuvuuksien väliset suhteet .....         | 42 |
| 5.6   | Kestävän kehityksen kasvatusta .....                             | 43 |
| 5.7   | Kestävän kehityksen kasvatuksen oppimiskokonaisuus .....         | 44 |
| 5.8   | Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotukset .....        | 48 |
| 6     | LÄHTEET .....                                                    | 50 |



Ronja Ryövärintytär- ja Vaahteramäen Eemeli-  
teoksissa ilmenevät kestävän kehityksen teemat  
osana kestävän kehityksen kasvatusta

# Sidosteisuus koko tekstin tasolla

## Tiedon looginen kuljettaminen

Tutusta tiedosta uuteen tietoon  
(teema – reema) ja yleisestä  
yksityiskohtaiseen

## Konteksti

## Tekstilajille tyypilliset piirteet: tutkimustekstissä

objektiivinen tyyli  
yleiskielen käyttö  
tutkimukselle tyypillinen rakenne

## Sanasto

Saman aihepiirin sanat (ei siis vain  
toistoa / synonyymeja) luovat  
merkityskenttiä  
Tuovat lukijan mieleen mielleyhtymiä,  
jotka ylläpitävät tekstin yhtenäisyyttä.

Aikaisemmin sanottuun palataan  
myöhemmin

Asiat eivät jää irrallisiksi

### 2.3.5 Koulun mahdollisuudet

Miten kehittää koulua vastaamaan paremmin oppilaiden ja koko yhteiskunnan tarpeita? Vaikka oppilaat ovat monien selvitysten mukaan valmiit hyväksymään koulun tylsyyden asiaankuuluvana, koulua pitäisi kehittää kokemuksellisuuden ja elämyksellisuuden suuntaan. Median tuominen luokkaan ei kuitenkaan automaattisesti takaa muutosta koulutyöhön, vaan tärkeimmäksi saraksi opetuksessa kohoa se, että opettaja kykenee luomaan oppilaan ja oppituntityön välille merkityksellisen suhteen ja tekemään oppimisesta ajankohtaista ja tärkeää. Tällöin oppilaalle tulee selvittää, miksi asioita opiskellaan, jotta hänellä on mahdollisuus sitoa opittavia asioita laajempaan kontekstiin, mikä edesauttaa aktiivisempaa osallistumista. Oppilaalle on myös oppimistilanteessa tärkeintä itse kokea, nähdä ja teltä, jolloin syntyy omakohtainen suhde opittavaan. Ylipäätyäkin muun muassa työtapojen valinnalla on pyrittävä siihen, että oppilaalle voi syntyä oppimiseensa tekijyyttä ja omistajuutta. (Antikainen 1998, 224; Laine 2000, 60, 154, 163; vrt. Suoranta 2003, 167; Luukka ym. 2008, 240.)

Koska koulu ei pysty kilpailemaan median ja muiden uusien oppimisympäristöjen kanssa, se voisi pitää niitä mahdollisuutena. Eri puolilta mediaa saatava kuva maailmasta on pirstaleinen, jäsentymätön ja suunnittelematon, kun taas koulun luonteeseen kuuluu suunnitelmallisuus ja pyrkimys yhdistellä opittavaa asiasisältöä laajempiin kokonaisuuksiin. Koulu voisi pyrkiä jäsentämään mediasta saatua fragmentaarista kokemusta. Koulun ei siis tarvitsisi yrittää lisätä tietomäärää vaan se voisi keskittyä olennaisiin asioihin ja harjaannuttaa esimerkiksi kommunikaatiotaitoja ja valikointikykyä. Samalla se voisi yrittää löytää yhteyksiä nuorten eri elämänpiirien välille. (Aittola ym. 1998, 144.)

Oppilaiden valtuutusta edistäisi myös uudenlaisen keskustelukulttuurin luominen. Koulun yksisuuntainen kommunikaatio, jossa opettaja kysyy ja oppilas vastaa, on isossa ristiriidassa nuorten mediasta saaman kommunikaatiomallin kanssa (Laine 2000, 56.). Ljunggrenin (1996, 258) mielestä koulun tulisikin perustaa opetuksensa vapaalle keskustelulle, jossa oppilailla on mahdollisuus esittää omia mielipiteitään. Nämä mielipiteet voivat yhdessä rakentua julkiseksi keskusteluksi. Kokonaan uutta keskustelukulttuuria peräänkuuluttaa myös Suutarinen (2006, 64–69) jonka mukaan suomalaisen yhteiskuntaan juurtunut ja vallitseva puutteellinen keskustelukulttuuri on yhteydessä siihen, että suomalaiset ovat vähäisesti mukana yhteiskunnan toiminnassa. Tietopäivätoisen ja objektiivisen keskustelun sijaan kaivataan keskustelua, jossa ohjataan mielipiteen muodostamiseen ja aktiiviseen kansalaistoimintaan.

Koulun vaihtoehdot voi kärjistää Leivon (1996, 27) sanoin kahteen vaihtoehtoon: elitistiseksi tai realistiseksi. Elitistinen koulu ei luovu korkeakulttuurisista ihanteistaan vaan suhtautuu kriittisesti tiedotusvälineiden luomaan maailmankuvaan. Oppilaat nähään joukkoviestinnän objekteina ja varsinaisina toimijoina pidetään viestimiä, joiden valikoivaan ja kriittiseen kuluttamiseen oppilaita ohjataan. Vastana elitistisessä suuntautumisessa on se, että mitä suurempi koulu syntyy koulun opetusviestinnän ja koulun ulkopuolisten ympäristöjen viestinnän välille, sitä suurempi osa oppilaisista putoaa viestintäteollisuuden suurkuluttajiksi; toisaalta taas älyllistä ja asiakeskeistä viestintää korostava koulu jaksaa kiinnostaa yhä harvempia nuoria.

Koulun toinen – ja selviytymisen kannalta ainoa – mahdollisuus on realistinen: tällöin ymmärretään, että koulu kilpailee paitsi samojen ihmisten myös ainakin osittain saman tiedon välittämisestä. Oppilaat ovat itse aktiivisia toimijoita, tiedonhankkijoita ja vaikuttajia, jotka osaavat hyödyntää median mahdollisuuksia. Koulussa osataan myös hyödyntää viestimien keinoja, jolloin tietoa voi käsitellä muutenkin kuin opetusviestinnän perinteisin keinoin. Koulun ja opettajien tulee osata viestintä lailla myydä sanomansa. Myös oppilaan viestintätaidot korostuvat, sillä oppilaan on esimerkiksi esittäessään tietoaan muille oppilaille kyettävä muokkaamaan sanomaansa kiinnostavaksi ja ottamaan huomioon kuulijansa. (emt, 27.) Realistisessa vaihtoehdossa myönnetään vihdoin, että koulu ei voi olla muusta maailmasta erillinen saarekkeensa vaan osa mediakulttuuria (ks. Suoranta 2003, 151).

# Metateksti

- on ”tekstiä tekstistä”
- sopivasti käytettynä auttaa lukijaa (lukujen alussa)
- sen avulla kirjoittaja voi osoittaa, mistä on tulossa ja minne päätymässä:

***Tarkastelen tässä tekstissä** elokuvan naistutkimusta muutaman teoreettisen peruskäsitteen kautta. **Tekstini aluksi** esittelen feministisen elokuvateorian historiallista taustaa sekä peruslähtökohtia. **Tämän jälkeen** keskityn esittelemään toisiinsa tiiviisti limittyviä representaation ja stereotypian käsitteitä. **Lopussa palaan** vielä lyhyesti representaatioon ja stereotypioihin elokuvan kontekstissa.*

# Liika on liikaa 😊

- *Tätä tehtävää kirjoittaessani tarkoitukseni ei ole tehdä luentopäiväkirjaa. Osittain siinä voi kuitenkin olla tiettyjä piirteitä, jotka muistuttavat päiväkirjakirjoittelua. Ainakin nyt aluksi haluan kaikesta huolimatta tehdä lyhyen pohdinnan luennoista, sillä ne ovat käsitelleet niin erilaisia asioita, että on vaikea lähestyä tätä tehtävää sanomatta jotakin kaikista käsitellyistä asioista. Lyhyen läpikatsauksen jälkeen olen kuitenkin päättänyt keskittyä kolmeen aiheeseen enemmän. Nämä kolme aiheet ovat kiinnostaneet minua erityisen paljon — —.*

Siispä näin:

- *Aluksi teen lyhyen yleiskatsauksen luennolla käsiteltyihin asioihin. Sen jälkeen keskityn kolmeen minua eniten kiinnostaneeseen teemaan, jotka ovat — —.*

# Sidosteisuus kappaleen tasolla

Tiedon looginen kuljettaminen, esim.

tutusta uuteen (teema–reema)

yleisestä yksityiskohtaiseen

käsitehierarkiat: vanha tutkimus → uusi tutkimus →  
oman työn kannalta merkittävin tutkimus

Periaate: yksi kappale – yksi asia

Aihevirke (pääasia ja sitä tarkentavat virkkeet)

Toisto ja sidossanat

Vastakohtaisuus

Koulun toinen – ja selviytyminen – kannalta ainoa – mahdollisuus on realistinen: tällöin ymmärretään, että koulu kilpailee paitsi samoista ihmisistä myös ainakin osittain saman tiedon välittämisestä. Oppilaat ovat itse aktiivisia toimijoita, tiedonhankkijoita ja vaikuttajia, jotka osaavat hyödyntää median mahdollisuuksia. Koulussa osataan myös hyödyntää viestimien keinoja, jolloin tietoa voi käsitellä muutenkin kuin opetusviestinnän perinteisin keinoin. Koulun ja opettajien tuleekin osata viestintänsä lailla myydä sanomansa. Myös oppilaan viestintätaidot korostuvat, sillä oppilaan on esimerkiksi esittäessään tietojaan muille oppilaille kyettävä muokkaamaan sanomaansa kiinnostavaksi ja ottamaan huomioon kuulijansa. (emt., 27.) Realistisessa vaihtoehdossa myönnetään vihdoinkin, että koulu ei voi olla muusta maailmasta erillinen saarekkeensa vaan osa mediakulttuuria (ks. Suoranta 2003, 151).

# Esimerkki: tutusta tiedosta uuteen

Jokaisella on kokemuksia koulusta, ja kouluun sekä oppimiseen liittyy paljon *tunteita*. *Koulumaailman tunteita* on kuitenkin **tutkittu** hyvin vähän, sillä länsimaissa *tunteet* on usein asetettu järjen vastakohdaksi. **PISA-tutkimuksen** mukaan suomalaiset koulut ovat maailman kärkitasoa, mutta toisen, **Maailman terveysjärjestön teettämän tutkimuksen** mukaan suomalaiset lapset eivät viihdy koulussa. Onko koulussa tarpeellista viihtyä?

# Esimerkki: käsitehierarkia

Kirjoittamisen opetusta voikin lähestyä **useammasta eri näkökulmasta**.

**Perinteisessä** kirjoittamisenopetuksessa tekstin rooli, kirjoitetun kielimuodon hallinta, korostuu. Opettajan tekemän kieliasun korjaamisen ja kommentoinnin avulla pyritään pääsemään kohti kirjoittamisen yleistaitoa ja hyvää tekstiä.

**Prosessikirjoittamisessa puolestaan** kiinnitetään huomiota kaikkiin kirjoitusprosessin vaiheisiin, joita opetetaan oppilaille työskentelyn yhteydessä.

**Sosiaalisen rakentumisen näkökulmasta** kirjoittaminen on kulttuuristen tekstikäytänteiden hallintaa, jolloin kirjoittamista tulisi harjoitella aidoissa kielenkäyttötilanteissa, joissa tulisi myös oppia analysoimaan tekstejä ja niiden merkityksiä.

## Esimerkki: aihevirke

Opetussuunnitelman perusteissa tuodaan esille seikkoja niin tekstin **muodosta, sisällöstä kuin tekstinteko-prosessistakin. Muodosta** annetaan selvät konkreettiset kriteerit, joissa korostuvat hallittavat oikeinkirjoitusseikat ja käsiala. **Sisällöllisissä** seikoissa painotetaan omien tietojen, kokemuksien ja mielikuvituksen käyttöä, itseilmaisua ja laajenevaa sanavarastoa. **Prosessin** osalta tuodaan esille suunnittelu, muokkaus, viimeistely ja arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen.



## Esimerkki: toisto ja sidossanat

**Kriittisyys** on tiedon perusteiden ja totuuden etsimistä ja arviointia. **Kriittisyys itsensä** vuoksi on hyödytöntä. **Pyrkimys totuuteen** antaa **sille** merkityksen. **Totuudella** on ajattelussa kaksi merkitystä: **looginen ja empiirinen**. **Loogisessa totuudessa** on kysymys käsitteellisestä totuudesta: premisseistä seuraa loogisesti pitävä johtopäätös. **Empiirinen totuus puolestaan** käsittelee lausuman yhteyttä todellisuuteen. **Nämä kaksi** merkitystä ovat sidoksissa toisiinsa.

# Sidosteisuus sanatasolla

Konjunktiot ja konnektorit

Vertailu ja vastakohtat

Myös synonyymit, pronominit ja toisto sidostavat tekstiä.

Saman aihepiirin sanat

# Konjunktiot ja konnektorit

- Konjunktiot liittävät yhteen lauseita
  - **Rinnastuskonjunktiot:** *ja, joko – tai, kuin – myös, mutta, niin – kuin -kin/myös, sekä, sekä – että, tai, vaan, vai*
  - **Alistuskonjunktiot:** *että, jotta, koska, kun, jos, vaikka*
- Konnektorit sidostavat virkkeitä toisiinsa
  - **lisäys:** -kin, myös, sitä paitsi, samoin, vihdoin, lisäksi
  - **vastakohtaisuus:** kuitenkin, silti, sitä vastoin, toisaalta – toisaalta, puolestaan, taas
  - **päättely:** siis, näin ollen, täten, joten
  - **selittely, perustelu:** -han, nimittäin
  - **yhteenveto:** kaiken kaikkiaan, loppujen lopuksi, ylipäänsä
  - **myönnytys:** toki, joskin, vaikka, -kin

## Esimerkki: virkkeiden väliset suhteet

Viime aikoina tiedotusvälineissä on **kuitenkin** raportoitu valinnaisten kielten opiskelun vähentymisestä. **Lisäksi** kielten opiskelumotivaatio ja ruotsin kielen taidot ovat heikentyneet. **Siksi** pohditaan, millainen tulos kielikoulutuksella saavutetaan suhteessa siihen käytettyihin voimavaroihin.

## Esimerkki: vertailu ja vastakohtat

Luokkatilanteessa minäkäsitykseltään **hyvä** oppilas kokee saavansa kannustusta yrittämiseen, **kun taas heikko** oppilas kokee palautteen lannistavana.

## Esimerkki: synonyymit ja pronominit

**Kaverit** ovat kiistatta erittäin tärkeitä kaikenikäisille lapsille ja aikuisille. **Samanikäisten** seura on lapsille hyvin tärkeää kaikinpuolisen kehityksen kannalta. **Heiltä** opitaan asioita, joita aikuiset eivät pysty välittämään. Lapsi myös rakentaa käsitystä omasta itsestään **toverisuhteissaan**.

## Esimerkki: saman aihepiirin sanat

Taiteen ja taidekuvan avulla lapsi pääsee tutustumaan toisten ihmisen **elämysmaailmaan**, minkä kautta hän voi harjoitella kaikkea elämään kuuluvaa turvallisessa ja lapselle läheisessä **ilmapiirissä**. **Elämykselliseen** taidekuvan tarkasteluun kuuluvat omien **tunne-elämysten** ja ilmaisun arvostaminen sekä yksilön **subjektiiviset kokemukset**. Tärkeintä taidetta katsoessa on oppilaan **kokemus, antautuminen** siihen. Tämä **elämys** syvenee, kun taiteen **vastaanottokykyä** harjoitellaan.